

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการ ศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่

AN APPLICATION OF THE BUDDHADHAMMA PRINCIPLES IN ADMINISTRATION OF THE HILL TRIBE DEVELOPMENT CENTER OF PHRAE PROVINCE

พระครูสังฆรักษ์บุญเสริม กิตติวัฒนโณ และคณะ*

Phrakrusangkarak Boonserm kittiwanano and others

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ 2) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงคุณภาพ ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนาเฉพาะกลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ และเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูง จำนวน 387 ได้จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน โดยวิธีสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือสถิติพื้นฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1. รูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ มีการบริหารร่วมกับกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ในการสนับสนุนการตั้งถิ่นฐานถาวร การส่งเสริมอาชีพและการจัดสวัสดิการสังคม ส่วนกระบวนการบริหารมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน การศึกษา ระบบสาธารณสุขและบริการที่หลากหลายจากหน่วยงานของรัฐ 2. ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่บริการบนพื้นที่สูงต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ พบว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกด้าน 3. รูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่าด้านบุคลากร ด้านระบบงาน ด้านงบประมาณ ได้นำเอาหลักสังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 และหลักทริโอดัปปะ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน ถึงแม้จะนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับการบริหารแต่ก็มีข้อจำกัดและเงื่อนไข หากจะทำให้การบริหารจัดการเป็นด้วยดีทางศูนย์ควรนำเอานโยบายภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทำให้เกิดประสิทธิภาพได้

คำสำคัญ: การประยุกต์, หลักพุทธธรรม, การบริหาร

* ธีรโรจน์ ศรีคำภา, ธาดา เจริญกุลศล, กาญจนา คำจตุติ, ดำเนิน หมายดี, อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) To study the model and administrative process of the Hill Tribe Development Center of Phrae Province, 2) To study the application of the Buddhadhamma Principles in administration of the Hill Tribe Development Center of Phrae Province and 3) To study the present administrative model of Hill Tribe Development Center of Phrae Province according to Buddhist way. It was mixed methods research by using the qualitative with in-depth interview and focus group discussion and descriptive analysis. The quantitative methods used 387 samples that live in Hill Tribe of Phrae Province by using the formula of Taro Yamane and were conducted by cluster random sampling. The data was collected by using the questionnaire and analyzed by using computer program in the Social Science search for finding basic statistics.

The results showed that: 1) The model and administrative process of the Hill Tribe Development Center of Phrae Province had administrated with Department of Social Development and Welfare supported to the permanent mother land setting, the career promotion and others Social Welfares. In the administrative process side, it supported the dwelling, workplace, education, health care systems and various public services system. 2) The people opinions on Hill Tribe of Phrae Province in the application of the Buddhadhamma Principles the administration showed that they were much level in three aspects. 3) The administrative model of Hill Tribe of Phrae Province according to Buddhist way showed that it had applied the Sangahavatthu IV, Iddhipada IV, Brammavihara IV and Hiriotappa in the administration of personal, work systems and budget aspects. Event thought it had applicated the Dhamma principle with the administration of Hill Tribe Development Center of Phrae Province but it had limitation and condition. The Center had conducted the public policy. It also had given local administrative organization and community to participate in the administration

Keywords: Apply, Buddhadhamma Principle, Administration.

บทนำ

การบริหารจัดการที่จะให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลนั้นย่อมจะต้องอาศัยองค์ประกอบ 4 ประการ คือ คน หรือ บุคลากร (Man) เงินหรืองบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) การจัดการหรือเทคนิคในการบริหาร (Management) องค์ประกอบทั้ง 4 ประการ มีความสำคัญมาก แต่องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการองค์การก็คือ คนหรือบุคลากรนั่นเอง

ในพระพุทธศาสนาได้มีหลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาแห่งความทุกข์หรือตัวการบริหารจัดการซึ่งมีหลักธรรมที่ใช้ประยุกต์ในการบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี หลักธรรมที่สำคัญนั้นมีหลายหลักด้วยกัน เช่น หลักอิทธิบาท 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักสังคหวัตถุ 4 และหิริโอตตปะ เป็นต้น ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับการบริหารจัดการในหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นทั้งภาครัฐและเอกชน ทำให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล นำมาซึ่งความสำเร็จ และเกิดการพัฒนางานได้อย่างยั่งยืน

ชาวเขาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สูงซึ่ง มีรูปแบบการประกอบอาชีพแบบที่หลากหลาย และที่สำคัญยังขาดการจัดสวัสดิการจากภาครัฐอีกหลายด้าน ประกอบกับชาวเขาแต่ละเผ่าต่างมีรูปแบบ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณี เป็นเอกลักษณ์เฉพาะเผ่าที่ไม่เหมือนกัน รวมทั้งไม่เหมือนกับวิถีชีวิตของคนไทยโดยทั่วไป ศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ ขึ้นเป็นหน่วยงานกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมีหน้าที่เป็นศูนย์กลางการพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรบนพื้นที่สูง ในรูปแบบเขตพื้นที่พัฒนาสมบูรณแบบ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของราษฎรในพื้นที่สูง ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมบนพื้นที่สูง สร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและความผูกพันทางจิตใจ ส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานโครงการพระธรรมจาริกในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในหมู่ชาวเขา บูรณาการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานความมั่นคง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

อย่างไรก็ตาม ศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ ยังมีปัญหาในการบริหารจัดการไม่ว่าจะเป็นด้านการวางแผนงาน กำลังคน ด้านวัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณในการบริหารจัดการศูนย์ดังกล่าว จึงทำให้การบริหารจัดการขาดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

ดังนั้น จากความสำคัญและจำเป็นของปัญหาดังกล่าว คณะวิจัยจึงได้ทำการวิจัยการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่โดยประยุกต์หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ ตามแนวพระพุทธศาสนา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Method Researchs) ทั้งการวิจัยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษารูปแบบและกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ และนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ ตามแนวพระพุทธศาสนา

2. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ประชาชนในศูนย์พัฒนาชาวเขา จังหวัดแพร่ ใน 3 เขต รวม 7 หมู่บ้าน และ 5 ตำบล รวมทั้งสิ้น 12 กลุ่ม จำนวน 12,385 คน

กลุ่มตัวอย่าง

1) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) โดยทำการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนที่อาศัยในเขตพื้นที่บริการบนพื้นที่สูง 15 คน เจ้าหน้าที่ในศูนย์และที่ทำการประชุมพัฒนาชาวเขา จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 16 คน เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์

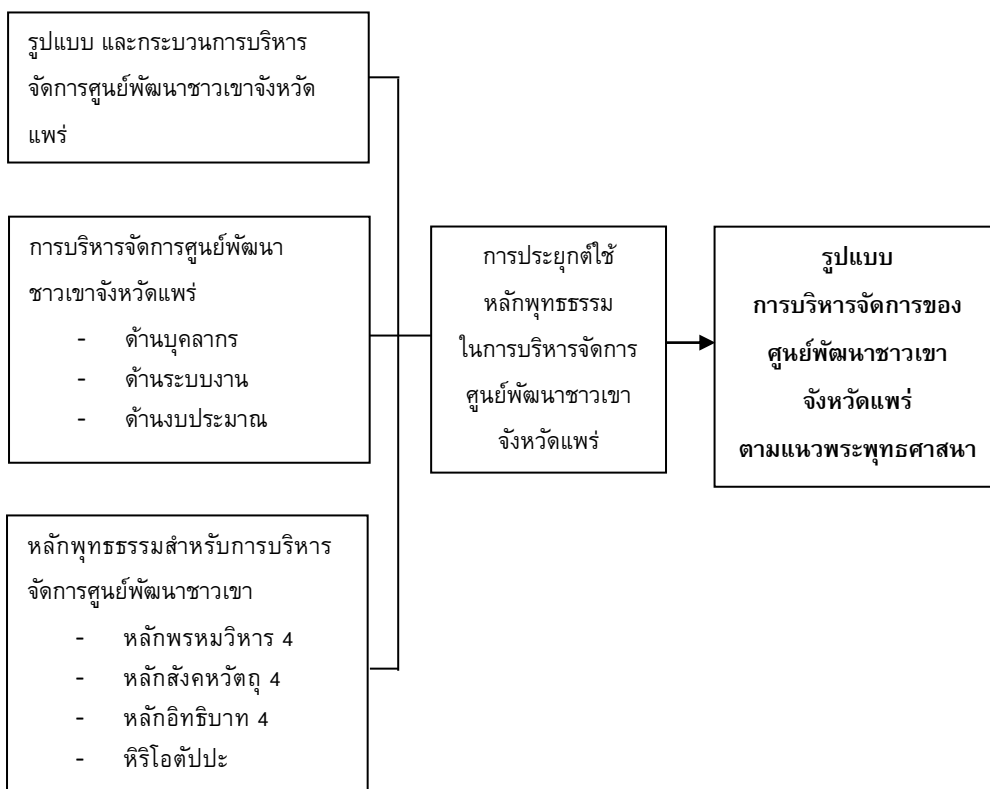
พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ และทำการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ผู้บริหารศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ และผู้บริหารในองค์กรของรัฐ จำนวน 8 คนโดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อวิเคราะห์การบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ ตามแนวพระพุทธานุศาสตร์

ประชากรเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงในจังหวัดแพร่ จำนวนทั้งสิ้น 12,385 คน ได้กลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ หลังจากนั้นทำการหากลุ่มตัวอย่างโดยวิธีแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เหตุที่เลือกใช้การสุ่มแบบนี้ เนื่องจากกลุ่มประชากรมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันในด้านความเป็นอยู่ การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่มมีขั้นตอน คือ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นสัดส่วน โดยพิจารณาจากจำนวนประชากร เพื่อให้ข้อมูลมีลักษณะกระจาย ให้สัมพันธ์กับสัดส่วนของประชากร โดยทำการสุ่มแบบแบ่งกลุ่มโดยใช้เขตหมู่บ้าน และเขตตำบลเป็นเขตพื้นที่ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นแบบแบ่งกลุ่ม จำนวน 387 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ ได้จัดตั้งเขตพื้นที่บริการบนพื้นที่สูงแก่ประชาชนบนพื้นที่สูง จำนวน 3 เขต คือ 1) ที่ทำการเขตพัฒนาชาวเขา อำเภอร้องกวาง ณ บ้านห้วยฮ่อมพัฒนา ตำบลบ้านเวียง จังหวัดแพร่ 2) ที่ทำการเขตพัฒนาชาวเขา อำเภอวังชิ้น ณ บ้านโป่งพัฒนา ตำบลแม่ป้าก จังหวัดแพร่ และ 3) ที่ทำการเขตพัฒนาชาวเขา อำเภอสอง ณ บ้านแม่แรมพัฒนา ตำบลเตาปูน จังหวัดแพร่

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และ การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับ

2) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantity Research) ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) โดยเก็บข้อมูลจากประชากรที่เป็นชาวพื้นที่สูงในจังหวัดแพร่

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความ

2) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantity Research) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามที่อยู่ในเขตพื้นที่บริการบนพื้นที่สูง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 57.1, เพศหญิง จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 42.9 มีอายุ 40-50 ปี จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 41.3, รองลงมาคือ อายุ 51 ปี ขึ้นไป จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 27.4 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 37.0 ตามลำดับ

2. รูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ พบว่า มีแนวทางการบริหารร่วมกับกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ในรูปแบบการให้การสนับสนุนการตั้งถิ่นฐานถาวร การส่งเสริมอาชีพและการจัดสวัสดิการสังคมและหน้าที่ในฐานะพลเมืองไทย การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและความผูกพันทางจิตใจต่อสังคมไทย การเคารพกฎหมายและระเบียบของทางราชการ กระบวนการบริหารโดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีที่อยู่อาศัย ที่ทำกินเป็นหลักแหล่งทั้งภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร ให้การศึกษา มีระบบสาธารณสุขและบริการอื่นๆ จากหน่วยงานของรัฐ ให้การพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมด้วยตนเอง เสริมสร้างศักยภาพให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ มีส่วนร่วมในการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของชนเผ่า รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและความผูกพันทางจิตใจของราษฎรบนพื้นที่สูงต่อสังคมไทย มีสิทธิและหน้าที่ในฐานะพลเมืองไทย ในการเคารพกฎหมายและระเบียบของทางราชการ

3. ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่บริการบนพื้นที่สูงต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และเมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้

ด้านบุคคล พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่บริการบนพื้นที่สูงต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ ด้านบุคคล อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.03$, $S.D.=0.40$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ด้านระบบงาน พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่บริการบนพื้นที่สูงต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.92$, S.D.= 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

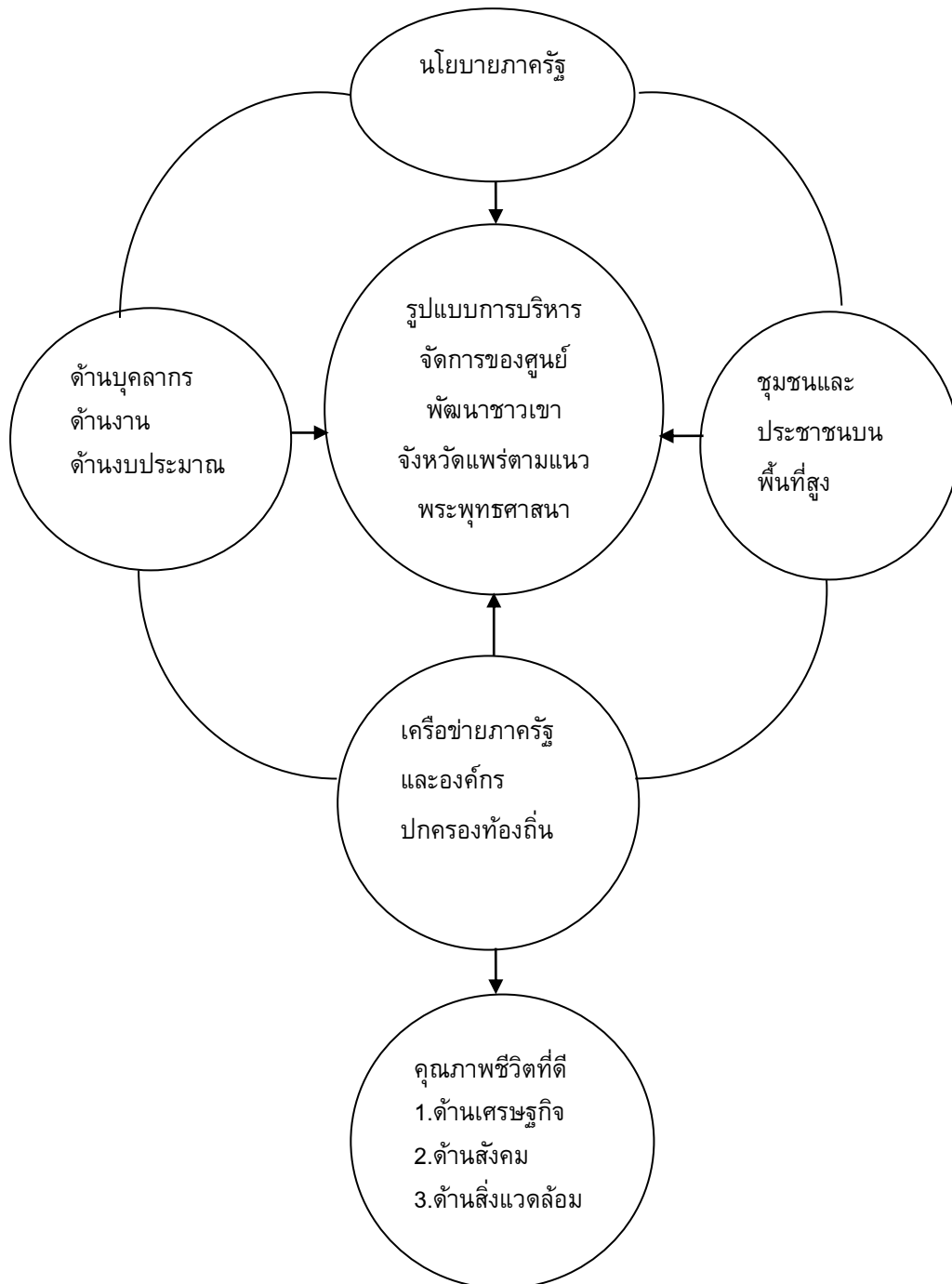
ด้านงบประมาณ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่บริการบนพื้นที่สูงต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.06$, S.D.=0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุก

4. รูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า ด้านบุคลากรของศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ได้รับความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากประชาชน โดยนำเอาหลักสังคหวัตถุ มาประยุกต์ใช้กับการบริหารบุคลากร ได้แก่ทาน คือการให้ โดยให้การสนับสนุนสวัสดิการสังคม เรื่องสิทธิและหน้าที่ในฐานะพลเมือง กฎหมายและระเบียบของทางราชการที่จะต้องปฏิบัติ และพึงได้รับ ปิยวาจา คือการพูดด้วยคำไพเราะมีประโยชน์ โดยไม่เลือกปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ในฐานะพลเมือง ในการเคารพกฎหมายและระเบียบของทางราชการที่จะต้องปฏิบัติ อุตถจริยา คือ การปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์หรือสงเคราะห์ประชาชน ด้านอาชีพ การศึกษา สาธารณสุข สมานัตตา คือสามารถเป็นที่พึ่งของเขาได้ โดยได้สนับสนุนด้านสวัสดิการ และการบริการ ด้านระบบงาน ได้นำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ นั่นคือ ความชอบ ความรัก โดยบุคลากรได้มี ความรัก ความชอบ ที่จะทำให้ประชาชนบนพื้นที่สูงมีความสุขในการทำงาน บริหารงาน บริหารงานต่างๆ วิริยะ คือ ความขยัน หมั่นเพียร ในการดูแล การสนับสนุน การส่งเสริมอาชีพ และการจัดสวัสดิการสังคมตามสิทธิและหน้าที่ในฐานะพลเมือง การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน การเคารพกฎหมาย และระเบียบของทางราชการ จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ มีจิตใจที่จดจ่อ เอาใจใส่ในงาน วิมังสา เพื่อหาแนวทางปรับปรุง แก้ไขเพื่อให้งานสำเร็จ

ด้านงบประมาณ ได้นำหลักพรหมวิหาร 4 และหิริโอตตัปปะมาประยุกต์ใช้กับการบริหารของศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ โดยใช้การมีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาประชาชนบนพื้นที่สูง ให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีสภาพแวดล้อมที่ดี ด้วยการมีเมตตา สงสาร แก่ประชาชนพื้นที่ราบสูง ที่ยึดหลัก “เอาใจเขามาใส่ใจเรา” ในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่ศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ กรุณา การเข้าไปให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย หรือประสบปัญหา ด้านหาพื้นที่ทำกิน สนับสนุนให้มีการชำระวัฒนธรรมอันดีงามของชนเผ่าและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มุทิตา การบริหารบุคลากรควรสนับสนุนให้กำลังใจ ยินดีจัดหาแนวทางเพิ่มงบประมาณ อุเบกขา การวางใจเป็นกลาง จากงบประมาณที่อาจไม่ตรงตามความต้องการ อาจจะเป็นการให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือด้านความรู้ต่างๆ และที่สำคัญมีความระมัดระวังในเรื่องการใช้จ่ายเงินงบประมาณเป็นอย่างมากนั้นคือมีหิริ ความรอบคอบและละเอียดถี่ถ้วนว่าเป็นเงินของราชการ และใช้จ่ายอย่างคุ้มค่ามีระบบและมีวินัยการใช้จ่ายเงินนั้นคือมีโอตตัปปะมีความเกรงกลัวต่อสิ่งที่ทำผิดหรือความชั่วทั้งปวง จะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ ได้นำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ได้อย่างดี แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ ได้นำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้แต่ก็ยังมีข้อจำกัด มันเป็นไปได้ในระดับหนึ่งแต่มันมีเงื่อนไข หากจะยกระดับการบริหารจัดการ ควรนำหลักธรรมมาเชื่อมโยงกับนโยบายภาครัฐ เชื่อมโยงกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมประชุมร่วมปฏิบัติการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต นอกจากนี้ระบบการบริหารงานก็ต้องเอื้อ การบริหารภายในก็ต้องเอื้อ ภาครัฐภาคีเครือข่ายร่วมกันสนับสนุน รวมทั้งภาคประชาชนมีการเรียนรู้ร่วมกันจะทำให้การบริหารงานเป็นไปความสำเร็จมากกว่า เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

และครอบคลุมพันธกิจหลักของศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภูมิของระบบความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการกับคุณภาพชีวิตที่ดี ดังนี้ ดังนี้

ภาพประกอบที่ 2 ระบบความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการกับคุณภาพชีวิตที่ดี

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ มีแนวทางการบริหารร่วมกับกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ในรูปแบบการให้การสนับสนุนการตั้งถิ่นฐาน ส่งเสริมอาชีพและการจัดสวัสดิการสังคม เสริมสร้างศักยภาพของชุมชน สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง อภิปรายได้ว่า การบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาชาวเขา ในการช่วยเหลืออยู่ในกรอบของสังคมไทย ที่จะต้องเคารพกฎหมายและระเบียบของทางราชการ โดยรัฐ มีกระบวนการบริหารในการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีที่อยู่อาศัย ที่ทำกินเป็นหลักแหล่งทั้งภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร ได้รับการศึกษา มีระบบสาธารณสุขและบริการอื่นๆ จากหน่วยงานของรัฐ ให้การพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมด้วยตนเอง เสริมสร้างศักยภาพให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ มีส่วนร่วมและรักษาไว้ ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของชนเผ่าในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและความผูกพันทางจิตใจของราษฎรบนพื้นที่สูงต่อสังคมไทย มีสิทธิและหน้าที่ในฐานะพลเมืองไทย ในการเคารพกฎหมายและระเบียบของทางราชการ ตามมติคณะรัฐมนตรี กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรบนพื้นที่สูงในรูปแบบเขตพื้นที่พัฒนาสมบูรณ์แบบ มีถิ่นฐานถาวรเป็นหลักแหล่ง จัดหน่วยเคลื่อนที่ออกปฏิบัติงานในหมู่บ้าน และกลุ่มบ้านที่ยังไม่มีหน่วยงานใดเข้าถึง เพื่อให้ความปลอดภัยช่วยเหลือราษฎรที่อยู่ห่างไกล ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ สมบูรณ์ บุญฤทธิ์ และสุชาติ ปิยะกาญจน์ ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการและผลกระทบทางสังคมที่มีต่อประชากรในจังหวัดนครศรีธรรมราช” จากการดำเนินการตามโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่ใช้รูปแบบการบริหารจัดการกองทุนตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ในคู่มือ¹

2. ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่บริการบนพื้นที่สูงต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก อภิปรายได้ว่า รัฐมีเจตนารมณ์เพื่ออำนวยความสะดวกและให้บริการแก่ประชาชนบนพื้นที่สูง ที่ประสบปัญหาทางสังคม เช่น ผู้สูงอายุ คนพิการ เด็กที่ถูกทอดทิ้ง คนไร้สัญชาติ และคนยากจน เป็นต้น บุคลากรของศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ ได้ดำเนินโครงการ/กิจกรรม เพื่อส่งเสริมสวัสดิการสังคมให้กับราษฎรบนพื้นที่สูง โดยมุ่งเน้นนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน อย่างเข้าใจ เข้าถึง พร้อมพัฒนา เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความมุ่งมั่นในการพัฒนา โดยร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานความมั่นคง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ในการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ การติดตามผล และการรายงานผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุจิตตานันท์ (จ่านง ทินโพธิวงศ์) ได้วิจัยเรื่อง “หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของเจ้าอาวาสมาไซ้บริหารงาน” พบว่า การนำหลักธรรมพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการบริหารงานโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก²

3. รูปแบบการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ตามแนวพระพุทธศาสนา ด้านบุคลากร ได้นำหลักสังคหวัตถุ มาบริหารจัดการเพื่อผูกมัดใจเจ้าหน้าที่ให้มีจิตใจช่วยเหลือผู้อื่น สามารถ

¹ สมบูรณ์ บุญฤทธิ์ และสุชาติ ปิยะกาญจน์, การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการและผลกระทบทางสังคมที่มีต่อประชากรในจังหวัดนครศรีธรรมราช จากการดำเนินการตามโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, รายงานวิจัย, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547).

² พระครูสุจิตตานันท์ (จ่านง ทินโพธิวงศ์), หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของเจ้าอาวาสมาไซ้บริหารงาน, รายงานวิจัย, วิทยาลัยทองสุข, 2556.

อภิปรายได้ว่าการจะพัฒนาให้สำเร็จได้ต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่บริการบนพื้นที่สูง บุคลากรของศูนย์พัฒนาชาวเขาเอาใจใส่และมีความปรารถนาดีอย่างจริงใจในการให้บริการสนับสนุนการให้คำแนะนำต่าง ๆ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจระหว่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา นาทัน ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานการเงินและบัญชีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น” พบว่า ด้านบุคลากรโดยภาพรวมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการบริหารงานการเงินและบัญชีอยู่ในระดับมาก³ ด้านระบบงาน โดยการนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ อภิปรายได้ว่า การบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ ในการพิจารณาใคร่ครวญ ใช้สติปัญญาแก้ปัญหา ทำให้สามารถวิเคราะห์หาแนวทางปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาความรู้ความสามารถ ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีการติดตามประเมินผล อย่างทันทั่วทั้งในการแก้ปัญหาและปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน บุคลากรต้องมีความเพียรพยายามเป็นอย่างยิ่ง ในการลดพฤติกรรมการทำลายทรัพยากรธรรมชาติของประเทศเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะพื้นที่ป่า และแหล่งต้นน้ำลำธารจะได้รับผลกระทบโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูอุทัยสุตกิจ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “ความสำเร็จของการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเขตพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี” พบว่า ความสำเร็จโดยรวมและปัจจัยด้านความเชื่อในพระพุทธรูปตามหลักอิทธิบาท 4 ของพระสงฆ์อยู่ในระดับสูง⁴ ด้านงบประมาณ โดยการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ ดั้งนั้นการบริหารด้านงบประมาณของศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ หลักการบริหารที่จะครองใจคนรอบข้างให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยการครองใจคน ทำให้พร้อมใจกันเสียสละและมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเท่าที่งบประมาณมีให้ ในการตั้งถิ่นฐาน ความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อม การเสริมสร้างศักยภาพ ในการใช้งบประมาณที่จำกัด เกิดประโยชน์สูงสุด ประชาชนมีความสุขอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุจิตตานันท์ (จำนง ทินโพธิวงศ์) ได้วิจัยเรื่อง “หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของเจ้าอาวาสมาใช้ในการบริหารงาน” พบว่า การนำหลักธรรมพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการบริหารงานโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก⁵

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ สำนักงานการส่งเสริมการลงทุน พัฒนาชุมชนจังหวัดแพร่ ศูนย์พัฒนาบนพื้นที่สูงจังหวัดแพร่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดแพร่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแพร่ ตลอดจนถึงคณะสงฆ์จังหวัดแพร่ สามารถนำองค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ไปเป็นกรอบในการกำหนดแนวนโยบาย ในการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการขององค์กรด้านต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

³ สุพัตรา นาทัน, การศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานการเงินและบัญชีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น, รายงานวิจัย, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553).

⁴ พระครูอุทัยสุตกิจ และคณะ, ความสำเร็จของการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเขตพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี, รายงานวิจัย วารสาร สมาคมนักวิจัย, ปีที่ 20 ฉบับที่ 21 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2558).

⁵ อ่างแล้ว, หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของเจ้าอาวาสมาใช้ในการบริหารงาน, รายงานวิจัย, วิทยาลัยทองสุข, 2556.

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการตามแนวพุทธศาสนาของศูนย์พัฒนาในพื้นที่สูงจังหวัดแพร่

เอกสารอ้างอิง

พระครูสุจิตตานันท์ (จำนง ทินโพธิวงศ์). หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของเจ้าอาวาสมาใช้บริหารงาน.

รายงานวิจัย, วิทยาลัยทองสุข, 2556.

พระครูอุทัยสุตกิจ และคณะ. ความสำเร็จของการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเขตพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี. รายงานวิจัย วารสาร สมาคมนักวิจัย, ปีที่ 20 ฉบับที่ 21 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2558).

สมบูรณ์ บุญฤทธิ์ และสุชาติ ปิยะกาญจน์. การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการและผลกระทบทางสังคมที่มีต่อประชากรในจังหวัดนครศรีธรรมราชจากการดำเนินการตามโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. รายงานวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2547

สุพัตรา นาทัน. การศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานการเงินและบัญชีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น. รายงานวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553.